

Türkiye’de aile hekimliği disiplininin hızlı gelişen yönü: Akademik yapılanmanın 15. yılında kadronun gelişimi ve yaşanan bazı sorunlar*

*İstatistiksel değerlendirmeler 16.07.2008 taribi itibarı ile yapılmıştır.

Sayın Editör,

16.07.2008 tarihinin ülkemizde Aile Hekimliğinin (AH) akademik gelişiminin 15. yıl dönümü olması nedeni ile disiplinimizin bu alandaki gelişmelerini ve yaşanan sorunları paylaşmak istedik.

Bilindiği gibi ülkemizde AH 1983 yılında Tıpta Uzmanlık Tüzüğü’nde (TUT) yer almış, ilk anabilim dalı (AD) 1984 yılında Gazi Üniversitesi’nde kurulmuş olmakla birlikte, uzmanlık eğitimi üniversitelerden önce 1985 yılında Ankara, İstanbul ve İzmir’deki Sağlık Bakanlığı’na (SB) bağlı eğitim hastanelerinde başlamıştır.¹⁻³

Türkiye’de AH disiplininin gelişim sürecinde yaşanan sorunlardan birisi de; AH akademisyeni yetiştirilmesi idi. SB eğitim hastanelerinde başlayan uzmanlık eğitimlerinin ilk mezunlarının sınav jürileri TUT’ta AH rotasyonlarını oluşturan kliniklerin şeflerinden oluşmuştu.⁴

Ülkemizdeki AH’nin gelişimindeki önemli kilometre taşlarından birisi; 16 Temmuz 1993’de Üniversiteler Arası Kurul’un (ÜAK) önerisi üzerine, Yüksek Öğretim Kurulu’nun (YÖK) üniversitelerde AH anabilim dallarının kurulması ile ilgili 12547 sayılı kararı oldu (1984 yılında kurulan ilk AD eğitime başlamamıştı). YÖK’ün bu kararını takiben 17 Eylül 1993’de ilk AH AD Trakya Üniversitesi’nde kuruldu ve o yıl uzmanlık eğitimine başlandı. İlk kurulan AD’lerde kurucu başkan olarak halk

sağlığı, dahiliye, göğüs hastalıkları gibi diğer disiplinlerden akademisyenler görevlendirilmişlerdi.^{1,2,5} (Bu akademisyenlerin çoğunluğunun AH disiplininin gelişimine büyük katkıları oldu. Halen bu göreve devam eden hocalarımızın ikisi AH alanında profesörlüğe atandılar. Yazıda bu hocalarımızdan genel olarak AD başkanları olarak bahsedilecektir).

27.05.1994’de Osmangazi Üniversitesi’nde ilk AH uzmanı akademik kadroda göreve başladı. İlk yardımcı doçent atamasını yeni akademisyen atamaları izledi.⁵

Aynı yıl ülkemizde AH’nin akademik gelişimi ile ilgili bir ilk daha yaşandı ve disiplinimizde ilk doçentlik başvurusu yapıldı. Bu genç disiplin için doçentlik jürisinin oluşturulması sorun oldu. Uzmanlık sınavlarında uygulanan yöntem burada da uygulanarak çözüm bulundu; genel cerrahi, kadın hastalıkları ve doğum, psikiyatri ve pediatrik kardiyoloji disiplinlerinin akademisyenlerinden oluşan bu jüride, üyelerin AH ile ilgili deneyimleri yoktu. İlk jürinin oluşumundaki bu standardize edilemeyen durum, takip eden yıllarda da devam etti.

1995 yılında tekrar başvuran iki aday için yeni jüri oluşturulmuş ve ilk jüri üyelerinden (genel cerrahi ve pediatrik kardiyoloji) iki üyenin yanısıra, yeni üyeler olarak; bir gastroenteroloji, bir genel cerrahi ve bir de kadın hastalıkları ve doğum profesörü eklenmişti. Adaylar bu dönemde sınavın yayın aşamasında başarılı oldular.

1996 yılındaki doçentlik sınavına önceki iki adaya yeni bir adayın daha eklenmesiyle başvuran sayısı üçe yük-

selmişti. 1996 yılında jüride de bazı gelişmeler olmuştu. İlk kez halk sağlığı öğretim üyeleri jüriye girmişlerdi. Dört halk sağlığı öğretim üyesinin yanısıra; bir de göğüs hastalıkları profesörü jüride yer aldı. O yılki jürinin bir özelliği de; 5 üyenin 3'ünün AH AD başkanlığı görevini yürütmekte olması idi. 1996 yılı Türkiye'de AH'nin akademik gelişim tarihinde ilk kez AH doçentlik sınavının kazanılması ile yerini aldı. İki aday başarılı olarak disiplinimizin ilk doçentleri unvanını kazandılar (Tablo 1).

1997 yılındaki jüri "üç üyelik özel jüri" idi ve üç halk sağlığı profesöründen oluşmuştu. 1998 yılındaki sınavda ise; jüride; üç halk sağlığı, bir dahiliye ve bir de pediatri profesörü mevcuttu ve bu üyelerden ikisi AH AD başkanlığını vekaleten, biri de asaleten yürütmekte idiler. 1999 yılında kurulan jüri ise; tamamen halk sağlığı kökenli öğretim üyelerinden oluşmuş idi ve bu üyelerden biri AH AD başkanlığını asaleten yürütmekte idi.

2000 yılında ise; yine 1997 yılında olduğu gibi "üç üyelik özel jüri" oluşturuldu. Tüm üyeler halk sağlığı uzmanı idi, yalnız bir üye AH AD başkanlığı görevini yürütmekte idi.

Tablo 1. Türkiye'de aile hekimliğinin ilk beş doçenti

1	Süleyman Görpelioğlu	(1996)
2	Zeynep Tuzcular Vural	(1996)
3	Füsun Ersoy	(1997)
4	İlhami Ünlüoğlu	(1998)
5	Okay Başak	(1999)

2001 yılında ise; bir adayın önceki yıldan olması ve 2 adayın da yeni başvurmasından dolayı iki ayrı jüri kurulmuştu. Bu yılki jürilerin birinde (ilk kez) AH AD başkanları jüride çoğunluğu (3/5) sağlamışlardı. Diğer jüride ise; dört halk sağlığı profesörünün yanısıra bir AH AD başkanı mevcuttu.

2002 yılında yeni başvuru olmadığı için bir önceki yılın jürilerinde bir değişiklik olmamış ve 2001 yılındaki üyeler görev almışlardı. 2003 yılında ise; doçentlik sınavı için tek başvuru vardı. Jüride; 2 AH AD başkanının yanısıra; bir dahiliye, bir pediatrik kardiyoloji ve bir de psikiyatri profesörü mevcuttu.

2004 yılı Mayıs ayındaki sınav için 4 aday başvurmuştu. Jüride ise: 3 halk sağlığı profesörü yanı sıra 2 AH AD başkanı yer alıyordu.

2005 yılında ise; 6 başvuru vardı ve 2 jüri kurulmuştu. İlk jüride 3 halk sağlığı profesörü ve 2 AH AD başkanı vardı. Halk sağlığı profesörlerinden birisi jüriden çekilince yerine yedek üye girdi ve bu üye AH AD başkanlığını yürütmekte idi.

2005 yılındaki diğer jüride ise, bir dahiliye, bir pediatri profesörü üyenin yanısıra AH AD başkanlığı yapan iki üye ve ilk olarak AH kökenli bir profesör vardı.

2006 yılı AH tarihine doçentlik sınavları açısından en başarılı yıl olarak geçti ve disiplinimiz 9 yeni doçent kazandı. Sınav tarihleri ile ilgili yeni bir düzenleme yapılmakta olduğu için 2006 yılında toplam 5 sınav yapıldı. İlk olarak; 2005 yılından başvuru yapmış olanlar için; 2006 Mart ayında yapılan sınavların ilkinde; bir dahiliye profesörü (AH AD eski başkanı) olan üyenin yanı sıra 3 AH uzmanlığı kökenli ve bir de AH AD başkanlığını yapmakta olan üye mevcuttu ve bu sınavda ilk kez AH kökenli üyeler AH jürisinde çoğunlukta idiler.

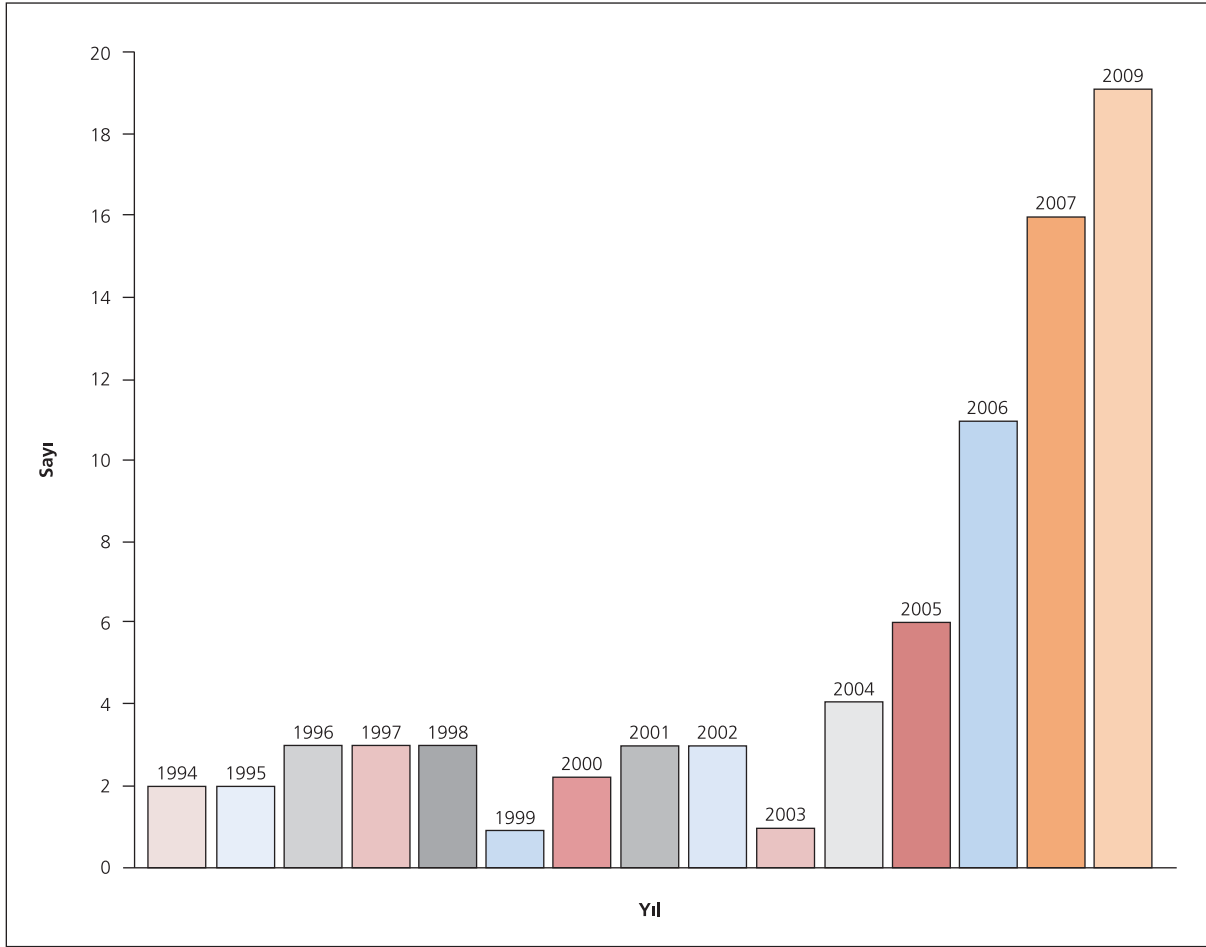
Mart 2006'daki diğer sınavın jürisinde ise; bir pediatri, bir halk sağlığı profesörü üyenin yanısıra 2 AH AD başkanı üyenin yanında bir de AH kökenli üye vardı.

2006 yılında başvuru yapan 5 aday için ise; Kasım 2006'da sınav yapıldı. Bu sınav jürisinde; iki AH kökenli profesör, bir dahiliye profesörü ve iki AH AD başkanı mevcuttu. AH kökenli üyelerden birisinin üniversiteden ayrılması nedeni ile sınava katılamamasından dolayı yerine yedek üyelerden AH AD başkanı olan bir profesör girmişti.

2007 yılı ise AH disiplinde doçentlik sınavı açısından başvurunun patladığı bir yıl oldu. Toplam 16 adayın

Tablo 2. Türkiye'de aile hekimliğinin (aile hekimliği uzmanlığı kökenli) ilk beş profesörü

1	Süleyman Görpelioğlu	(2002)
2	İlhami Ünlüoğlu	(2004)
3	Füsun Ersoy	(2005)
4	Okay Başak	(2006)
5	Dilek Güldal	(2006)

Şekil 1. Aile hekimliği disiplininde doçentlik sınavlarına başvuruların yıllara göre durumu.

başvurusu kabul edildi. 2007 yılındaki sınavlardan önce; 2006 Kasım ayında sözlü aşamasında başarısız olan bir aday için Ekim 2007’de sınav yapıldı.

AH doçentlik sınavı açısından 2007 yılının en önemli özelliği; diğer disiplinlerden görevlendirilen jüri üyelerinin bir kısmının istifası idi. AH 2007 yılı doçentlik başvuruları için 4 jüri oluşturulmuş iken; disiplinindeki profesörlerin sayıca yetersizliği nedeni ile, önceki yıllarda olduğu gibi, diğer disiplinlerden görevlendirmeler yapıldı, ancak 4 jüride toplam 10 üye değişti. Bu değişikliklerin biri emeklilik, biri üniversiteden ayrılma nedeni ile olurken; 8 değişikliğin görevden çekilme nedeni ile olması ve çekilen 8 üyenin de halk sağlığı disiplininden olması ilginçti. Adaylar, çekilen üyeler nedeni ile sürekli olarak yeni üyelere dosyalar göndermek durumunda kaldılar. Yedek üyelerin sayıca yetişmemesi nedeni ile; yeni görevlendirmeler oldu. Bazı jüri üyelerinin başvurusu üze-

rine uzmanlık derneğimiz TAHUD girişimde bulunarak; AH AD’lerdeki profesörlerin sayıca yetişmediği durumlarda; “(uzmanlık eğitiminde rotasyon yapılan) klinik dallardan üyelerin jüriye katılmalarının daha uygun olacağını” belirtti. Bu gelişmeden sonra; o yıl yeni görevlendirilen jüri üyelerinin tümü dahiliye ve pediatri anabilim dallarından oldular.

2007 başvurularının sınavları, jüri değişiklikleri nedeni ile gecikmeli olarak 14.12.2007-07.02.2008 tarihleri arasında yapıldı. Bu ortamda oluşan 4 jüride: 4 AH kökenli profesör, 5 AH AD başkanı üyenin yanısıra; halk sağlığı’ndan 9, pediatriyen ve dahiliyeden birer üye mevcuttu.

Sonuç olarak; AH disiplininden 1994-2007 yılları arasında doçentlik sınavına başvurmuş olan toplam 41 adaydan 31’i bu akademik süreçte başarılı olmuştur. Ba-

şarılı olan 31 doçentin 16'sı ilk girişte, 9'u ikinci girişte ve 6'sı da 3. girişte bu unvanı kazanmışlardır.

2008 yılında ise başvuru sayısı 19'a ulaşmış olup 4 jüri kurulmuştur (Şekil 1). 2008 yılındaki jürilerin özelliği, 1997 ve 2000 yıllarında olduğu gibi; "üç üyeli özel jüriler" olmalarıdır.

Olaya jüriler açısından bakılınca; en çok halk sağlığı disiplininden akademisyenler jürilerde görev almışlardır (32 üye). Halk sağlığını; pediatri (8), dahiliye (7), kadın hastalıkları ve doğum (4), genel cerrahi (3), psikiyatri (2) ve bir üye ile göğüs hastalıkları izlemiştir.

Aile hekimliğinde AD başkanı olarak görev yapmakta hocalarımızdan 10'u jürilerde görev alırken, yukarıda saydığımız doçentlik sürecinde başarılı olup, gerekli koşulları yerine getiren ve profesör unvanı alan AH kökenli 5 öğretim üyesi de jürilerde görev almışlardır (Tablo 2).

Kaynaklar

1. Ünlüoğlu İ, Çağlayaner H. Aile hekimliğinde oluşan akademik gelenek ve gelecek. *Aile Hekimliği Dergisi* 1997; 1: 46-9.
2. Ünlüoğlu İ, Ayrancı Ü. Turkey in need of family medicine. *Prim Care* 2003; 3: 988-94.
3. Abyad A, Khaled Al-Bano A, Unluoglu I, Tarawneh M, Al Hilfy TKY. Development of family medicine in the middle east. *Fam Med* 2007; 39: 736-41.
4. Tababet Uzmanlık Tüzüğü, 05.07.1983. (83/6834 sayılı Bakanlar Kurulu kararı). (Hacettepe Yayın Birliği&Yargıçoğlu Yayınları, Sağlık Personeli- ni İlgilendiren Hukuk Kuralları, 1984, Derleme Kurul Başkanı Koroğlu E, Ankara).
5. Ünlüoğlu İ. Dünyada ve Türkiye'de aile hekimliğinin gelişimi. *Aktüel Tıp Dergisi* 2004; 9: 5-9.

*Prof. Dr. İlhami Ünlüoğlu, Doç. Dr. Murat Ünalacak
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı*